

ЛУЧА

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

ДРУШТВА

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

ГОДИНА IV СВЕСКА VIII

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
ЗА А В Г У С Т
ЂУРЂЕ
CRNOJEVIĆ

УРЕДНИК :

Проф. ЛАЗАР Т. ЦЕРОВИЋ.

ЦЕТИЊЕ,

К. Ц. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА.

1898.

Д У Р Ђ Е

КНИЖАРНИЦА

УПРАВА

„ГОРСКИ БИЈЕЛАНЦИ“

ТОДНАМ ВЕЛОНАМ

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ПРОЈАНАТ Т. ПРИБОР

РЕТНА

1898

Ц Р Н О Ј Г О Р И .

Црна Гора — кршевито ст'јење,
Кршно ст'јење, врлетно камење,
— Гн'јездо славно тића соколова,
Станче љутих лава и дивова! —

На твој кршу, што се к небу вије,
Луч слободе ув'јек јасно сије:
Љута бура петстољетног' мрака,
Угаснут' јој не би кадра зракâ.

На твој кршу крваљу пошкропљену
Српско цв'јеће никад не увену;
Српска слава на камену твојем,
Вјечно сјаше роду србинскоме.

Са твог крша, са високог кама,
Вјечно брује струне на гуслама;
С' твојих хриди пјесма слободарка,
Весело се диже до облака!

— Здраво да си, гн'јездо соколово,
Црна Гора, сунце Србиново!
Здраво твоји неприступни кланци,
Што их сури скривају облаци!

Здраво да си, храбри Црногорче,
Српска дико, несладљиви борче;

Штитиоче српскога имена,
Сјајна звјездо српскога племена!

Здраво рода узданице свога,
Љути змају крила огњенога;
Див-јуначе, српска славо стара,
Храбри синче, — храброг Господара!

Мостар, у Јуну 1898.

Осман А. Ђикић.

Србин - Мухамеданац

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

У К Р А Д Е Н О Д Е Т Е

написала Милка Гргурова.

—

У једном од најљепших винограда, на топчидерском брду, живио је млад пар људи, неки Милутин Ластих са својом женом Милевом. Милутин је имао 36, а Милева 26 година, а имали су лепо имање, тако, да је он могао и без службе живети, ма да је Милутин свршио науке.

Били би врло задовољни, да их није несрећа задесила, те ни једно од прве деце не моглоше одхранити. Чим које наврши две године, Бог га узме к себи, тако им је љекар саветовао, да, ако их Бог обдари још једним дететом, не живе више у вароши, него у винограду, где је здравији ваздух.

Бог их заиста и обдари, и Милева роди близанце: две красне девојчице. Тако Милутин одма купи тај виноград, и сазида прекрасан летниковац, са свима удобностима, околу летниковца засади мирисаве липе, багрене, јорговане и других красних дрвета. Више на брду им је био виноград, а ниже куће воћњак. Пред кућом дао је засадити ону лепу траву, која се простирала као зелена кадифа. Тај простор са лепим дрвећем, зеленом травом, и извијугавим стазама, изгледао је као мали парк. — Ту је Милева најрадије седела и уживала гледајући, како јој се играју дечица.

Те мале близанкиње тако су једна на другу личиле, да их ни мати не би могла разликовати, чак су обе имале на истом месту, на левом рамену, младеж у облику повећег бадема, само је једна разлика била између њих, што је једна била снажнија, а друга слабија, за коју су се родитељи вазда бринули. Прва се звала Ружица, а друга Смиљана. Обе су имале загасите очи и плаву косу, изгледале су заиста као два анђела.

Родитељи су уживали у њима, и како су сретни били, што су деца прешла оно опасно доба, у ком су им прва умирала. Ипак су страховали за Смиљанино здравље.

Милева је за љубав своје деце готово од света сасвим повучено живела. Ма да су деца имала добру дадиљу, која их је чувала, ипак је и Милева увек била с њима.

Милутин јој је више пута говорио: „Драга Милево, немаш право што тако усамљено живиш, мало по мало па ти ни једна пријатељица неће више долазити, јер им никад не враћеш посете.“

„А шта ми користи изићи куд, кад су ми мисли за време моје посете сасвим код деце наше; тако сам вам расијана, да више пута не знам ни шта говоре, ни на што им ја одговарам, па ме боме често ваљано и измију, и ругају ми се, можда би боље било да их не чувамо тако, али кад не могу друкчије.“

„Сирота моја Милева, ти си заиста робинја своје деце.“

И заиста Милева је најзадовољнија била, кад се са Милутином и децом својом може провозати по оној лепој околини.

Тако су они сретно и задовољно живели у свом летниковцу са дечицом својом, која су већ била у цетој години.

Кад једног јутра какво изненађење за њих — на једно по километра од њиховог винограда угледа неке цигане, који се доселише и подизаше своје черге на пољани. Милутин одма рече Милеви: „А то је чеку трпети, да ми се те скитнице овамо довлаче. Помисли само: никада не би били сигурни, да се која овамо не довуче и не покраде што.“

„Имаш право, то би најбоље било да се договориш са суседима, па да замолите кмета, да нареди, да се где даље преселе, а не баш ту пред виноградима.“

И заиста већ први дан долазиле су циганчуре, да мере своје дрвене израде. А при том су веома пажљиво све мотриле. А што је Милеви најгоре било, деца су се плашила, чим би видела коју циганку или циганина.

Милутин је живо настојавао да крену цигане на сваки начин оданде.

И најпосле би решено, жеља му се испуни, цигани се мораху кренути не више доле од винограда, но чак и са биоградског земљишта иселити.

Милутин врло радостан дође кући и рече Милеви! „Е, хвала Богу опростићемо се тих скитница, већ сутра се морају селити одавде.“

Милева чисто одану душом, и како су били радосни кад сутри дан не беше ни једне черге по пољани.

Тај дан била је врло велика запара, по подне дођоше с' колима неке госпође Милеви у посјету. Милева, као што је

већ научила да је увек са децом, вољела је примати посете, само она да не мора никуд ићи.

Пошто је била још велика запара на пољу, то су госпође вољеле у вагону седити, где је била врло пријатна ладовина. Деца су се играла са дадиљом у малом парку, који је био ограђен са филаретима.

Деца су по парку играла, брала цвеће, а дадиља им је правила венце, тако се сасвим задубиле у свој посао. Кад се наједанпут трже — не чује децу. Погледа око себе и не виде ни једно. Брзо скочи, погледа и виде Смиљану, где је, милећи цвећем своју Лутку, заспала. Али не види Ружицу, потрча брзо на све стране, пробуди брзо Смиљану, узе је на руке, пројури с' њом воћњак, па виноград, нигде детета, као да је у земљу пропало. У то се сунце почело клонити западу, па се и где решиле да изађу на свеж ваздух. Милева брзо потрча да види своју децу на оно место, где су се играла, но како се изненади, кад не види ни дадиље, ни децу.

„Куд их је то могла одвести?“ рече Милева својим уплашено, те се веома узнемири.

На што јој једна од г-ђа рече: „Али за Бога, како се можете одма тако узнемирити и поплашити? ваљда се мало шетају.“ — Но још није ни изговорила добро, кад донесе слуга малу Смиљану, сву расплакану, а другу мртву дадиљу.

Милева, кад виђе тај приказ, врисну као да ју змија уједе: „А где је Ружица?“ Повика јадна жена. Са страхом јој слуге рекоше да је Ружице нестало, нигде је нема. А дадиља кад виде да детета нигде нема, паде онесвешћена и удари главом о дрво тако, да је питање хоће ли остати жива, срећа те се слуга ту десио, те је приватио малу Смиљану, која се поплашила и расплакала.

Милева је трчала на све стране, чисто ван себе, она није могла веровати, да јој нема њеног милог детета. У том дође и Милутин, који се мало по дуже задржао у вароши, и кад виде што се догодило, као без душе одма одјури у варош, да јави полицији.

Полиција је јурила по целој вароши, али нигде детета. Кад се врати кући, затече још госпође па и лекара, који су се бавили око Милеве, а јадна Милева падала је из једне несвестице у другу. Била је ван себе од очајања, викала је као суманута: „Ружице, дете моје, где си? дођи твојој несретној матери, која ће свиснути од туге и очајања за тобом!“

Плакала је, чупала је себе косе, нијесу већ знали шта да раде с њоме. Милутин ју је тешио, да ће полиција учинити све што је могуће, да нађу дете, али она је била неутјешена.

И мрак се већ спустио; госпође одоше својим кућама, такође све тужне и утучене.

Јадна Милева мало се умири и заспа од тешког умора и жалости.

Милутину се срце стеже од бола, кад погледа на поље. Мрак се спустио, а њиовог милог детенцета нема. Ко ли га милује, ко ли га негује? И шта ли оно јадно ради? Како ли плаче, како ли дозива свог тату и маму, пружа своје мале ручице, мислећи да ће где год у мраку своју маму наћи. А Бог зна какве незграпне руке ударају га. Сузе га облише, које га гушише одавно. Насловнио се на прозор, и кроз сузе гледао је у помрчину, која се све више спуштала. И сама природа као да је тражила и плакала за јадним дететом, тако се са свију страна наоблачило и све помрчало.

Па тихо рече: „Молим вас господине, Смиљана вас зове, хоће да види маму, неће није да легне.“ — Милутин брзо оде детету и затече је још ка плакању, а кад виде свог тату, повика: „Тата, где је мама, где је Ружица, ја нећу да спавам више.“ Милутин је тешио Смиљану, да маму глава боли, а Ружица ће сад доћи. Једва ју је утишао и успавао. — За тим тихо запита собарицу: „А шта је са дадиљом, је ли дошла к себи?“ — „Још лежи без свести“ одговори собарица. „А шта је казао љекар?“ — „Казао је, да јој нема помоћи, мора умрети.“ — Он тешко уздахну, па рече: „Молим вас, Јулка, пазите ноћас ви на дете, ако би се пробудила и почела плакати, одма ме зовите.“ — За тим пољуби лагано дете, и оде у спаваћу собу, која је била одма до дечије.

На прстима уђе у собу. Јадна је Милева од тешког плача и умора заспала, али је изгледала тако бледа и изнурена, као да је Бог зна колико боловала. — Он ју је са болом посматрао, свакојаке црне мисли пролазиле су му кроз главу. Па као да се поплашио од самих својих мисли, покри лице рукама, и дуго је тако остао, седећи непомичан. Да га је ко гледао, мислио би, да има пред собом какву стату-у, а не живог човека.

Какав дан им осану! Милева лежи у грозници, у бунилу дозива Ружицу. Смиљана се расплакала, тражи непрестано Ружицу и дадиљу; виче своју маму. А на пољу кишовито, са

свију страна слегли се облаци, као да се никада ни разведрити неће. Најпосле рекоше Милутину, да је дадиља свршила. Сав терет свалио се на његову главу.

* * *

Тако прође равно шест недеља. Милева се мало придигла од болести, али је била још веома слаба. Од детета се није одмицала. Па ипак јој је долазила мисао: да све остави, те да иде по свету, да тражи своје љубимче Ружицу.

„Ох, само док дођем до моје снаге, ићи ћу по свима црквеним славама, по свима саборима, где обично долазе они, који краду туђу децу и просе с њима. Ох тешко њима ако су ми дете унаказили!“ па брзо, као да би одбијала од себе те мисли, повика: „Али не, не, та она је такс лепа, да ће се на њу смиловати и сами злотвори.“

Тако се јадна Милева једнако сама собом разговарала кад је остала сама.

Дани су пролазили и Милевино се здравље сасвим поврати, али ране у срцу њеном никад се залечити неће.

Њена намера, да иде по црквеним славама, не да је није оставила, но још више појачала. Чим је чула да је у ком селу сабор, мужу није дала мира, док је није пустио. Дете је Милутину поверавала да чува, и озбиљној дадиљи, која је увек била уз Смиљану.

Сирота Милева одлазила би са надом у срцу и враћала би се разочарана.

Једном је отишла на такву црквену славу, на којој беше више но игде просјака и богаља, она је од једног до другог ишла и разгледала где год је видеала које дете.

Наједанпут потрчи некој просјакињи, која је стојала баш пред самом црквом, и држала једно болно и кљениво дете, које имађаше загасите очи и плаву косицу. Као без душе појури жени, загледа се у дете, које је тако болно и мршаво било. да је више на мртво личило, но на живо. Али се њој учини као да је то њена Ружица, која је тако болна и унакажена, па повика: „Жено, од куд ти то дете, где си га украла?“

— Жена је погледа, па рече чисто збуњено: „То је моје дете, госпођо, ја га нисам украла!“ — „Лажеш, лажеш!“ Повика она изван себе, и појури да јој отме дете. — За час се скупи свет око њих, мислили су, да је јадница полудила. — Жена је бранила дете, а она је непрестано викала. „Хоћу да видим

детиње лево раме. Чујете ли људи украли су ми дете, а ово дете личи на моју Ружицу.“

Док су се тако отимали за дете, а свет их гледао, запита неки човек, који је изгледао као сеоски кмет:

„Шта хоће ова госпа са овом просјакињом?“ Неки му рекоше шта је у ствари, а он приђе просјакињи и рече: „Но, ако је твоје дете, што се устежеш да покажеш детиње раме!“

— Просјакиња најпоследње раздрљи крпе које су на детету биле и показа лијево раме. Сви се искупише и радознано гледаху, какво ће чудо бити на детињем лијевом рамену. Јадна Милева сва се у око претвори, да види онај младеж, по ком би познала своје дете. Али бјадава је отворила очи колико је могла — не виде ништа. — Тек сад види да се преварила, да то јадвиче и не личи на Ружицу. Та њено је дете имало тако белу кожу, тако лепе удове, а ово богаљче, чисто јој се смрче од жалости кад виде како изгледа.

Неке жене и људи, говораху међу собом, да би требало тој г-ђи молитву читати, јер је суманута.

Јадна Милева пошто се мало умири, спусти просјакињи неколико динара и замоли је, да јој опрости. — За тим оде у цркву, клекне пред олтар, и мољаше се Богу, да јој даде снаге, да нађе своје дете, и да јој Бог укријепи разум, да не би сишла с ума. Та она је била скоро заборавила већ и на самога Бога.

При свршетку службе приђе попу, који је изгледао врло побожан и смирен пастир, Милева му исповеди своју тешку тугу, и замоли га да јој прочита молитву, како би је Слово Божије окрепило и оснажило њен ум. Стари свештеник врло радо јој испуни ту молбу. По свршетку молитве осети се Милева у души својој много мирнија. А свештеник јој рече: „Кћери моја, уздај се у Божију милост, не тражи више украдено дете, већ чувај оно, што ти је остало, а Бог Милостив неће оставити праведнике.“

Од то доба Милева није смела ићи на саборе, и сама се поплашила да збиља не помери памећу.

Она се приви сасвим уз свог мужа и дете; још је једнако била жалосна, али се Богу молила и тим је свом срцу олакшавала.

(Наставиће се.)

Б Л А Г О.

— По В. Дункер-у. —

Ако ти је судба дала
У загрљај чедо красно,
Чија рујна уста мала
У пољубцу горе страсно;
Чедо, које увјек знаде
Твоме срцу среће дати,
Које појми твоје јаде,
Мир и радост кад те прати:
Благо теби! твоје груди
Надбожанство свето грије, —
Та сво благо смртних људи
Твоје благо равно није.
Па свуда га, његуј, грли,
Отвори му срце своје,
Тако благо дар је врли,
Тако благо небесно је.
Да посједнеш свијет цио,
Да те народ свуда слави,
Покрај свега ти би био
Пусти сирјак без љубави.
Небо, сунца зрачак врли,
Вјетрић, што се широм губи,
Зора, цв'јеће, све ти вели,
Све ти кличе: љуби, љуби!...
О, па љуби, његуј, грли
Вјерно чедо, благо своје,
Тако благо дар је врли,
Тако благо небесно је!...

Алекса Шантић.

Ј У Д А.

— ЦРТИЦА ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ —

Неђе око сунчева смираја, сјео је Јовиша Миројица на један овећи камен више куће, и загледао се у камените литице противнога брда, што су се уздигле чак до под небо, а сасјечене, као да си их сјекиром отуцао. Око њега је све мирно, па би се могла чути и муха кад пролети... А он само тресе главом, узвија обрвама и миче губицама, баш као да нешто у себи рачуна... Обузела га бијаше нека врућина, па је скинуо и капу и џамадан, а кошуљу на преима раздрљио што могне више, — и опет као да се није могао потпуно расхладити... У глави му је све врело као у каквоме котлу, пред очима му се једнако хватало мрак и макар што се неколико пута добро протрљао, ипак није могао да се разасере ..

А вечерас има грдан посао да изврши... Кад би то био посао, као што су и остали послови, он га се не би толико плашио, јер је он и прије радио више него други, — ама ово је посао мимо све послове, који није Бог зна ни како тежак, но ипак не може, а да не страхује и не зазире од њега... А како ли се лијепо ту даде зарадити?.. Како ли може за један сахат да постане богат човјек, па богатији него ли и један сељак под херцеговачкијем небом...

И он извади три дуката, три жута дуката, па како су нови, све се блистају и сјаје, да ти очи заслијепе... Он их пореда на длану један поред другога и гледаше их дуго... Преврнуо их је с друге стране, па их је и тако гледао... Е, јесу дивни!.. Јесу лијепи, Божија вјера, да човјек никада не одвоји очију од њих... А њему су обећали још педесет таквих дуката, само да буде вечерас на ријечи.

Педесет дуката!

Лијеп је то број и за једнога трговца, што сједи у дућану и вјечито их премеће с длана на длан, а камо ли није за једног сељака, који је о таком благу само свијевати могао...

Њему се чисто раширише зенице при овој помисли и лакомо стисну шаку, у којој су дукати, као да је хтио пробати, хоће ли му бити пуна шака дуката, кад још педесет добије.

— Само оно да учиним, — изустити тихо, — па сам сретан до вијека!.. И да обновим кућу, и да купим земље и да живим к'о један бег и боље него бег!!

Па обори главу.

У томе му паде на памет и Гоша Милошева, најкршнија ђевојка у селу, која би одмах пошла за њ, чим би био у мало бољем стању... И ту га чисто обузе нека милина, која му наћера крв у образе....

Дивота!

Он ће сам све моћи, што хоће... Кад буде богат, нека само мигне прстом, па ће му долетити и девет ђевојака, а не једна... До душе он Гошу најволији и, — није друге: она мора бити његова.

— Ама....

Хм, ово проклето „ама“ све му се врзе по глави.. Што год смисли и како год смисли, вазда му оно искрсне, па му смета... Хтио је већ неколико пута да га се трси, и никако не може. Он мисли једно, а онда „ама“ одмах okreће на друго, које му никако није кефу.

Ху-у-у, — отхукује се он, трагајући чеља као да је Бог зна какав посао радио, па поче у памети да пребира све испочетка, као да би хтио, да буде сам са собом на чисто.

Има томе већ двије године дана, како се побратио са Лазом Радишићем, момком, каквијех је данас ријетко наћи у читавој земљи. Није то, да су они живили као браћа, него боље, далеко боље. Једног без другога не можеш ни замислити, а камо ли виђети... И обојица су живила тако све, док се почеше узимати момци у солдате... А кад дође позив, да, ко за пушку нек иђе под пушку, наш ти Лазар једне вечери у селу омркну, а не освану. Отишао момак лијепо по ноћи у гору и зарекао се, да воли у гори и с листа воду пити, него ли у солдатима јести печене пилиће.... Е, али није ни с тиме био задовољан, него једнога дана састави једну чету малу али поуздану, те поче из горе нападати солдате и убијати их.

Због тога подигоше потјеру и гонили су га са свих страна... Ал' узалуд!.. Нико није у стању ни трага да му пронађе, а камо ли да га ухвати и убије. Вичан хајдук гори и кршевима, па се знаде вјешто да прикрије и испод брка да се смије гонитељима.

Најпошљз му процијенише главу и обећаше учинити срећним онога, који га ухвати.

Па ни то није помогло. Никоме се није лако одважити, да главу своју метне у торбу, па да иђе гонити хајдука.

И једино он (Јовиша) могао је то учинити, јер је знао и што Лазар ради и како ради. Од свога побратима он није ништа тајио, па се није бојао, ни да му у кућу дође...

Док се једанпут и зато дочуло и једнога јутра, ето ти жандара пред његову кућу.

— Зовеш ли се ти Јовиша? — питају га, а исколачили очи према њему, као да би га погледом прогутали.

— Зовем...

Они се још боље укрутише.

— Ми смо чули, да ти јадикујеш са лоповима, — рече један, онако „званично.“

— Јок ја, — одговори он тихо, а у исти час осјети, како му срце некако чудновато закуца. Препео се.

— Ти шути! — окоси на њега старјешина жандара, — Ми то знамо боље од тебе!

— Долазе ли ти често? — запита онај опет.

Он шути.

— Говори, дрекну онај.

— Па ви кажете да знате боље од мене, — промрља он.

— Сакрамент! Говори! — викну онај најзваничније. —

Нисам ја твој отац, да се са мном шалиш.

— Е, не долазе ми никако, — рече он.

Старјешина шкрину зубима.

— Ферфлухтер керл! — промрља и спусти пушку поред себе... Спустише и остали...

— Кажи ти нама лијепо, па се небој, — рече опет. — Ми њега уфатимо, а теби ништа.

Он заврти главом.

— платићемо ти.

Он заврти опет.

— Педесет дуката није ти доста?

Он шути.

Старјешина се куцну по џепу, у коме зазвекташе новци.

— Видиш све ово да буде твоје... Ти не треба ништа друго да учиниш, него кад он код тебе дође, да сам даш знак. А то ћеш учинити, ако запалиш ону малу шачицу сламе за кућом, што је свезана на високом коцу... Хоћеш ли?

Он не одговори.

— Кера! — промрмља опет старјешина и маши се руком у џеп.. Из џепа извади три дуката, који се према сунцу засвијетлише као алемови.

Њему синусе очи.

— Видиш, ово да буде твоје и још петнес' пута оволико... Да будеш најбогатији овуда... А?..

Он једнако гледаше у дукате... Учинише му се дивни, предивни и могао би вјечито да их гледа, а да му се не додије. Неки глас као да му једнако шапће „узми их!“, а нека нео-дољива жеља вуче га, да их само прихвати у руке. „Гријех је,“ помисли у први мах, али му се одмах наметну питање „а какав је гријех? Зар је гријех обогатити се?..“ „Побратим је... А шта смета ако је побратим? Ако га ја не прокажем, проказаће га други и обогатитиће се...“ И не скидајући очију са дуката, замисли се.

— Дај! Дај их! — рече најпошље и лакомо пружи руку. Старјешина се осмјехну.

— Ево. Ама не шали се с главом! Мораш га показати!

— Хоћу.

И они одоше, а он остаде. Ни погледао није за њима, него је само блехнуо у дукате и држао их према сунцу, да му блистају. Гледао је и у она слова, као да би их хтио прочитати и ако није знао ни једног слова.

Тако и сада.

Он је већ поручио Лазару, да му са дружином дође и нема сумње, он ће и доћи... А тад...

Он осјети, како га свега обузе језа.

— Не знам шта ми је, — рече полугласно. —

Никад се нисам плашио, а сад се бојим свачега... Све ми се чини к'о да ме неко гледа и к'о да ми зна сваку мис'о...

И доиста, њему се чинило, као да већ свак зна, шта је наумио. Једна жена прошла је поред њега и назвала му „добар вече,“ а он је вас уздрхтао при отпоздраву... Изгледало му је, као да га је та жена чудновато погледала и то га је страшно узнемирило.

— Зна ли она? — запита сам себе и погледа за њом, очекујући, хоће ли се који пут осврнути.

— Ако се осврне, онда зна, — рече.

Но она се не осврну.

— Ху-у-у, — отхукну он опет и отра се... Не знам шта ми је... Никад нисам био на 'вакој муци...

У томе га је и мрак затекао... По небу почеше да свјетлуцају звјездице... Хладан вјетар попухну... А из даљне даљине одјекну тиха пјесма ђевојачка.

То као да га мало освијести.

— Са' ће — изусти... — Брже ће доћ'... Ух, баш би волио да је још дан...

Сад више није могао да сједи на једноме мјесту, него је ходао гори доли испред куће... Сама му се рука диже и он свими капу, те се прекрсти... И ту му паде на памет, како одавна није био у цркви... Све од Великог четвртка.

— Давно је то било, — рече. — Има читава два мјесеца.

Тад му, у један мах, прохуја кроз главу, шта је све видио... Попови су носили распетога Исуса на Крсту... Издао га Јуда...

— Јуда?

Ни сам не знајући зашто, он са неком грозом изговори ово име.

— Јуда је прод'о Исуса... Ама оклен он да ми пада на ум?... Шта ми је стало за њим?

И одмахну руком, као да је хтио све мисли тим једним покретом да растура.

— Јуда!

Баш као заиват, то му име поново сину кроз главу.

— Ух, што ми се мути промуца он и уфати се за главу. — Изгори ми глава!... К'о да нијесам при себи...

Мрак је бивао све гушћи... Њега и опет обузе јева...

— Са' ће...

Па опет задрхта... плашио се часа, који се већ приближава... Бојао се, да сâм стоји на извану... С тога уљезе у кућу и запали свијећу... У два три маха учини му се као да чује неки бахат, па чисто завиједи од страха...

— Они су... — помисли.

По обично се сваки пут преварио.

— Боже, Боже помози ми! — изговори полугласно и поче се крстити... А тад се поново сјети цркве, распетог Исуса и — Јуда...

— Смилуј ми се Боже! — рече опет и нагакну капу.

У тај мах маши се у џеп и осјети под прстима дукате... Опет их извади и погледа... Свијећа је слабо горила и њему се не учинише сада онако сјајни као прије... Шта више, као да осјети неку мржњу према њима.

— Нос' вас ђаво! — викну и баци их у један ћошак..
Они звекнуше и расуше се по тлима... Сад му се учинише
још ружвији.

— Ђаво вас је и створио! — рече опет и сукну из куће.
Стао је пред праг и очекивао, да ли ко долази...

— Само да не дођу...

И доиста, још никога није било...

Док њему нешто сину у глави:

— Ха! Дађу знак! — викну. — Баш нек дођу и нек
уфате хајдуке!

И као луд улети у кућу, шчепа свијећу и баци је под
кров... Затим зграби сјекиру и полети уз брдо...

Кад се зауставио при врху брда и окренуо се, кућа му
је буктила у пламену. Густ дим везао се са небом, а варнице
лете на све стране.

— Ето знака! — рече он и громко се засмија. Смијао се
некако бијесно, готово лудачки, а поглед му муњевито свије-
ваше... У његовим прсима буктио је таки исти пожар.

— Ђаволу и дукари и све!... Ја нисам Јуда, — рече он
поново и бацивши задвољан поглед на онај сами пламен,
одлети преко брда даље.

Те ноћи добила је Лазарева дружина новог друга.

Свет. Ђоровић.

СВОЈИМ ПЈЕСМАМА.

Хоћете л' ме преживјети
Пјесме моје?

И над хумком покој свети,
Гдје је вјечним мраком свио
Огањ срца, што је вама
Некад бујни извор био —
Хоћете ли пролистати
Ко кипарис, чије гране
Не обара ни јесење,
Кад пустоши цвјетне стране;
Нег' вјекова ход што свети

Тихо броје....

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE

Хоћете л' ме преживјети
Пјесме моје?...

Хоћете л' ме преживјети
Пјесме моје?

Јер у вама нисам пјев'о
Пустог св'јета ташту славу,
Нити оне, којим срамни
Лажни ловор кити главу!
Не клицасте њима, којим
Ниско пузе милијони!
Нит' гушисте јад патника,
Кад у мрачно небо звони!
Не ступасте пред идоле
Лажне боје....

Хоћете л' ме преживјети
Пјесме моје?...

Хоћете л' ме преживјети
Пјесме моје?

Јер у вама грлит' хтједох,
На огњене своје груди,

Кћер небеса, свету правду,
 Прогнавицу измеђ људи...
 Да слободе светим гласом
 Заорите посред таме,
 И молитвом листом светом
 Испуните ваше храмe...
 И уздањем окадите
 Р'јечи своје...
 Хоћете л' ме преживјети
 Пјесме моје?

Јован А. Дучић.

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

Ш А Р Е Н А Т Р А К А

од А. Конан-Дојла.

По инглеском, с рускога превела: Вукосава Иванишевића.

Прегледајући у моме записнику многобројне тајанствене догађаје, у којима сам учествовао са познатијем вјештаком у истрази — мојим другом Шерлоком Холмсом, закључио сам, да између многих трагичних, комичних и чудноватих догађаја, ни један нема тако мрачан карактер, као онај, што се догодио у породици Ројлот, из Замка Сток-Моран. Било је то прије моје женидбе, када сам заједно са мојим другом Холмсом живио у Бекер Стриту.

Ево у чему је ствар:

Кад сам се једном у Априлу, 1883 г., пробудио у јутру, опазим крај моје постеле већ обучена Холмса. Он је обично устајао касно, а сада не бјеше, него седам сахата.

— Врло ми је жао, Уатсоне, што вас будим, — рече ми он — али смо јутрос сви приморани раније устати. Кажу ми, да је дошла једна врло узбуђена госпођица, и да сам јој веома потребан. Ено је, чека у салону. Кад младе госпођице у ова доба саме ходају по Лондону, и бúde стране људе, мора им бити велика потреба. Ако је какав занимљив догађај, знам да ће вам бити драго, да га пратите испочетка. Зато вас и пробудих.

— Врло добро, друже! Баш си паметно учинио!

За мене не бјеше вишега задовољства, него пратити Холмса при његовом истраживању, зато се брзо обукох, заједно уљегосмо у салон. Крај прозора сјеђаше једна женска у црну, са густим велом на лицу.

При нашем уласку она се подиже.

— Добар дан! викну весело Холмс. — Ја сам Шерлок Холмс, а ово је мој друг, доктор Уатсон, пред којим можете све говорити, као и мени самоме. Баш ваља, што се моја мистрис Худзон сјетила, да наложи пећ. Примакните се, молим

вас, ближе. Сада ће вам се донијети једна врућа кафа; ви дркћете од зиме.

— Ја не дркћем од зиме, — рече она тихо, и примаче се ближе пећи.

— Да од чега?

— Од страха, мистер Холмсе, од ужаснога страха!

Затим диже вео и ми се увјерисмо, да се јадница налази у најужаснијем душевном узбуђењу. Није јој могло бити више од 30 година, али су јој косе мјестимице прије времена посиједиле, а израз лица бјеше уморан и страдалачки. Холмс је премјери својим брзим, пажљивим погледом.

— Не бојте се! рече он, гледећи је по руци. — Брзо ћемо сазнати у чему је ствар, и без сумње ће бити добро. Ви сте стигли јутрос жељезницом.

— Откуд ви знате?

— Не знам, него вам видим у рукавици половину повратнога биљета. Сигурно сте пошли рано из дома, и ишли по глибавсме и тешкоме путу у карбиолету.

Женска задрхта и зачуђено га погледа.

— Није ништа чудновато. Лијеви вам је рукав на седам мјеста заштрцан глибом. Никаква кола не штрцају као карбиолет, па још се у њему мора седити са лијеве стране од кочијаша.

— Све је истина — рече она. Пошла сам јутрос из дома у 6 сахата. За 20 минута била сам на станици Летерхед, и овамо сам стигла са првим возом. Дошла сам да вам кажем, да не могу више овако живјети, да ћу полудити ако се ово продужи. Немам никога да ми поможе, — један једини ме човјек из све душе воли, али ни он ништа не може. О вама сам чула од мистрис Феринтом, и њој сте помогли, па ми даде вашу адресу. О преклињем вас помозите, ако ништа, а оно освијетлите ми ову густу таму, ове ужасне тајне, које ме опкољавају. Сада вас немам чиме наградити, али до мјесец два удаћу се, и знаћу вам бити захвална! — Феринтом! рече Холмс, прегледајући записник. — А да, то је био догађај са дијадемом, сјећате ли се, Уатсоне?... Обећајем вам, да ћу се најпажљивије одати вашој ствари. Што се тиче награде лако је. Мени не треба боља награда, — успјех. Ви ћете платити све трошкове, који ми при истрази буду устребали. А сада, молим вас, испричајте све по реду.

— На жалост — одговори наша посјетитељка — вас ужас мога положаја и састоји се у томе, што ми је страх опредјељен,

и што најмање ситнице изазивају моју сумњу, тако да и онај човјек, који ме заиста воли, приписива све ово фантазији и женској нервозности. Он ми то не говори, али му видим по погледу и по ријечима, којима хоће да ме утјешу. Чула сам, мистер Холмсе, да сте ви дубоко продрли и изучили све хрђаве странке човјечијега срца. Једини ме ви можете савјетовати, да се спасем од опасности, која ме окољава.

— Ја сам вам на услузи.

— Зовем се Елем Стонер, и живим са мојим очухом, једнијем од посљедњих потомака старе саксонске породице Рајлот, из замка Сток Моран, на западној граници провинције Сереј. Холис климну главом.

— Позната ми је та породица — рече он.

— То је била некада најбогатија породица у Енглеској: имала је огромне земље. Али четири раскошна владаоца, један за другијем, упропастише готово све, остаде нешто мало земље, и стара двјестогодишња кућа, па и она заложена. Посљедњи Рајлот, мој очух, видје да се даље тако живјети не може, па се одаде медицини. Свршивши, он отпутова у Калкуту, гдје доби врло добру практику. Једанпут, ради крађе у својој кући, он у љутини излуца смртно свога слугу, и једва се спасе од смртне осуде. Зато дуго одлеже у тамници, и врати се и у домовину без воље, озлојеђен на све.

Још у Индији вјенчао се са младом удовицом Стонер, мојом мајком. Мени и сестри ми Јулији — близнакињама, било је свега двије године, кад нам се мајка удала. Она је имала прилично стање: ништа мање од хиљаду фунта годишњега прихода. По завјештају, то је све морало прећи у руке др. Рајлота, док смо ми с њиме, а ако се удамо, он нам је морао годишње издавати извјестну суму. Одмах по повратку у Енглеску, мајка нам погибе при судару жељезничких влакова. Тада др. Рајлот баци практику у Лондону, и повуче се с нама у свој замак Сток-Моран. Онај годишњи приход потпуно је задовољавао све наше потребе.

Тада се догоди страшна промјена у нарави нашега очуха. У мјесто, да се упозна са сусједима, који се обрадоваше, што се посљедњи Рајлот населио у своје замак, он се стаде затварати, и кад би ријетко изишао из куће' то је само ради свађе са првијем човјеком, који му на очи изиђе, Необуздана, љута нарав, која долазаше до бјеснила, бјеше насљеђе од предака, само се код мога очуха још више развила, ваљда што је живио у тропској клими. — Сада отпоче читав ред некијех свађа;

у двије се морала умијешати и полиција. Мој очух постаде страшило цијелога села, сваки бјежаше од њега, јер је имао нечувену тјелесну снагу, а у љутини савршено је губио сваку власт над собом. Неки дан бадио је преко моста у ријеку једнога ковача, и само благодарећи новцу, јер ја искупих посљедњу пару и дадох, те се ствар утишала. Он нема никаква друштва, осим чергаша — цигана, којима допушта да разапину черге по његовим занемареним пољима. Шта више, он одлази циганима, и са њиховим се табором свукуда претура по неколико недјеља. Осим тога заљубљен је у разне индијанске животиње, које му шаље некакав дописник из Индије. Ено и сада код нас по пољима трче чита (велика дивља мачка, слична на леопарда,) и павијон. Од њих се свијет плаши ништа мање, него и од грознога им господина.

По свему овоме што чувате можете судити, какав смо живот проводиле. Никаква послуга није нам хтјела остајати у кући, па смо нас двије приморане биле свршавати најтеже послове. Сестри ми није било више од 30 година када је умрла, а косе су јој већ биле почеле сиједити, као у мене.

— Зар вам је умрла сестра?

— Умрла је тачно назад двије године. О њеној смрти и хоћу да вам причам. Услед оваких околности нас смо се двоје мало с киме састајале. Имамо једну тетку у Херро, па нам је дозвољено, да је изријетка посјетимо. Јулија је била код ње о Божићу, назад двије године, тамо се упознала са једнијем морскијем официром, и вјерише се. Очух је био пристао на тај брак. Али на двије недјеље прије свадбе догоди се онај ужасан догађај, који ме лиши једнога друга — сестре.

Шерлок Холмс цијело вријеме сјеђаше затворених очију, прислонивши главу уз наслон од наслоњаче, сада мало прогледа.

— Молим вас, будите тачни у ситницама! рече он.

— То ће лакко бити, све ми се урезало у памети. Кућа је, као што рекох, врло стара, само се у једном одјељењу може живјети. Све спаваће собе налазе се у првоме спрату тога одјељења. Прва је спаваћа соба др. Рајлота, друга моје сестре, трећа моја. Између тих соба нема никаквих саопћаја, само се сва троја врата налазе у једноме ходнику. Говорим ли јасно?

— Потпуно.

— Сви прозори од те три собе гледају на ливаду пред кућом. Оне несретне вечери доктор Рајлот оде раније у собу, али не може спавати, то је сестра знала по загушљивоме диму из његових жестоких индијанских цигара, који је допирао у

њену собу, и сметао јој. Она уђе у моју собу, да мало посједимо и поговоримо о свадби. У једанајест сати устаде да иде, па ме код врата упита:

— Реци ми, Елен, чујеш ли ти ноћу некакво чудновато звиждање?

— Никада — одговорих ја.

— Не вјерујем, али можда ти кроз сан звиждиш?

— Не, ја спавам мирно. А што?

— Има двије три ноћи вазда око три сата чујем лагано, али јасно звиждање. Ја сам врло лахка сна, па ме то буди. Не могу опредјелити, откуда то долази: или из сусједне собе, или са ливаде испред куће.

— Не, ја ништа не чујем. Биће да то звижде они глупи цигани у пољу.

— Можда. Али ако то долази с поља, чудо ми је како ти ништа не чујеш?

— Ја спавам тврђе, него ти.

— То ништа не значи — рече она, и осмјехну се. Затим изиђе и ја чух, како се она закључа у својој соби.

— Зар се ви ноћу закључајете изнутра? припита Холмс.

— Вазда.

— А зашто.

— Говорила сам вам, да имамо читу и павијана, који свуда допиру. Ми нијесмо мирни, док не закључамо.

— Добро. Молим продужите!

— Нијесам могла сву ноћ заспати. Некаква тегоба и осјећај будуће несреће давио ме. Нас смо двије биле близнакиње, а ви знате, како може бити невидљива и тијесна свеза између двије тако сродне душе. Бјеше бурна ноћ. На пољу бјесњаше вјетар, а киша лупаше у наше прозоре. Наједанпут у сред те буре и хуке зачу се очајни врисак престрављене женске. Ја познадох сестрин глас, скочих са постеље, огрнух се и истрчах у ходник. Баш кад отворих врата, учини ми се да чух тихо звиждање, оно исто о коме ми сестра говораше, затим метални звук, као да нешто лупну. Затим се окрену кључ у сестриној брави, и врата се полако стадоше отварати. Са страхом сам очекивала, шта ће се из њих помолити, и при свјетлости лампе из ходника угледам сестру на вратима. Љуљаше се као пјана, затим пружи руке, као да тражи помоћ. Ја јој притрцах, обухватих је објема рукама, али јој се ноге покосише, и она паде на земљу. Затим се стаде грчевито превијати, сигурно у страшним боловима. Мислила сам, да ме није познала, али, кад

јој се сагнух, она викну таквим гласом, каквога никада не чух: „О Боже мој, Елем! Оно је трака! Шарена трака!“ Хтједе још нешто рећи, али не може, само показа прстом на очухову собу. Ја потрчах по ходнику и стадох га гласно викати. Очух, у ноћној хаљини, истрча из своје собе. Када приђе сестри, она бјеше онесвјешћена; он јој сали у грло мало ракије, и посла по сеоскога љекара. Све бјеше узалуд, она умрије у томе незнању. Ето вам страшне смрти моје миле сестре.

— Дозволите, да вас запитам — прекиде је Холмс — јесте ли заиста увјерени, да сте чули звиждање и метални звук? Можете ли се заклетити?

— То је било прво питање истражнога судије. У мојој је памети урезан јасан утисак од тих звукова. Али при оној бури у страху, могло ми се врло лако и учинити.

— Је ли вам сестра била обучена?

— Није, била је у ноћној роби. У десној су јој руци нашли огорјели крајичак шибице.

— То доказива, да је имала када запалити шибицу и разгледати све око себе. Врло важна тачка. Шта је закључио суд?

— Истражни је судија тачно прегледао све ситнице, јер је владање др. Ројлота и прије тога сумњиво било, али није могао изнаћи узрока сестрине смрти. Од мене су дознали, да су јој врата изнутра била закључана, а прозор затворен тешким дрвеним капцима, са дебелом гвожђаном пречагом, која се тврдо изнутра сваку вече затвара. Зидови и под такође су прегледани, али бјеху тврди и неповријеђени на свакоме мјесту. До душе, пећ је врло велика и пространа. Нема сумње: сестра је биле сасвим сама, када је смрт задесила. Уз то на тијелу јој се није нигдје нашао траг од насилнога убијства.

(Н а с т а в и ћ е с е.)

СМРТ СМАИЛ-БЕГА ЉУБОВИЋА.

У бијелом Невесињу
Диже с' кула Смаил-бега,
Гласовита и јуначка,
Изобила пуна свега.

На мекану миндерлуку
Смаил-беже гордо сједи,
А слуге му на миг ока
Извршују запов'једи.

Не смета га врисак рајин,
Око двора што му с' вије,
Нити молбе оних, што им
Био данак затвор крије.

Све што више помоћ кличу,
То је Смаил боље воље,
А слугама наређује
Да стржево ђељу коље.

На којему, силан, мисли
Мучит' српску сиротињу,
Која неће да похули
Часног крста ту светињу.

„Ђути, рајо, не заглушај!“
Бег би каткад повикао
Умиљато, к'о да му је
Пренесретне раје жао.

А овамо за њу спрема
С утра, како дан осване,
Муке сваке, у којима
Раја мора да изда'не.

На наргили дуван пуши,
 Каву срце, глади браду,
 А на крилу пригрлио
 Злато своје — дивну Каду.

Па ју љуби, па ју грли
 И силан се с њом претура,
 А двори га веље јато
 Хришћанскијех младих цура.

Које 'но је силом нагна'
 У његове б'јеле дворе,
 Па у томе уживању
 Чека прасак рујне зоре.

Тад ће с рајом да сеири,
 Која 'но га куми, моли,
 Да им мукам' тешкијема
 Један часак бар одоли.

„Куми рајо, моли, вичи,
 Помоћи ти више није!“
 Бег с презрењем одговара,
 Па се онда громко смеје.

Са чардака танке куле
 Слушала је све то Фата,
 Мати силног Смаил-бега,
 Па затвара кули врата;

Да не слуша сиротињу
 Што јој пишти око двора,
 Којој и смрт сама пр'јети
 Сјутра, како сине зора.

Туркиња је, — ал' је ипак
 Тужне раје њојзи жао,
 Сјећала се да је и њен
 Неко на се крст метао.

То свједочи књига једна,
 (Од старине сачувана)
 У сандуку њезиноме,
 Коју гледа сваког дана.

А ово је јеванђеље,
 Ког је свети Сава дао
 Кући њиној, — кад је св'јетом
 Благослове изливао.

Узе књигу у рукама,
 Пољуби је два-три пута.
 П' онда к сину у одају
 Полагано одскакута.

Па га куми мл'јеком својим
 Из прсију ког' му ј' дала, —
 Оним часом, када га је
 Са очима угледала.

Алахом га заклињала,
 Љубила му скуте, руке,
 Да на рају не удара
 Онакове гровне муке.

Кад старица видијела
 Слабо моља да помаже,
 Још једаред к сину приђе
 И црној се земљи саже.

Па клечећи милост проси,
 Ал' бадава бег не слуша,
 Када му је на памети, —
 Она му је срце, душа.

А кад с' бјеше бег занио
 У највеће с њом весеље,
 У скуту му протурила
 Фата свето јеванђеље.

Мислећ' да ће с' и он сјетит'
 Побожности својих стари',
 Од којих су само неки
 Били тешки зулумћари.

За тим уста са земљице
 И одаји другој оде,
 Пророку се молећ' своме,
 Да он раји да слободе.

* * *

Ноћ већ бјеше на земљицу
 Попуштала лака крила,
 И тамнијем велом својим
 Сву природу обавила.

Само јоште мјесец бл'једи
 Што с' лагано небом шеће,
 Ког звјездано јато дивно
 Са свих страна облијеће.

Све је мирно, све је тихо,
 К'о да вјечни сан борави,
 Па се ето и Смаил-бег
 Од миндера свог исправи.

Да са кадом у одаји
 Поноснога свога двора
 Мало трене док заруди
 На истоку рујна зора.

Ал' **NACIONALNA**
 Преда **Влада** **Књига** света,
 Што је **Јако** **У** **Грм** **Часу** **ДЕ**
 Забринуло бега клета **CRNOJEVIĆ**

Па се саже те са земље
 Јеванђеље свето диже,
 О дувару њиме лупи,
 П' онда Кади приђе ближе:

„Душо Кадо! Сунце моје!
 Откуд она књига стара,
 Која лежи ондје близу
 Крај миндера до дувара?“

„Не знам, беже, очију ми,
 Којима те гледам саде,
 Но се и ја сама чудим
 Окле књига та испаде!“

„Ма да ми је Алах сами
 Са небеса пробацио,
 У овоме часу сада
 Врагу бих је отпратио.“

То изрече, па са Кадом
Оде санак да борави,
Док муџезин са мунара
Зору рујну не објави.

Наједанпут наста вика
Око двора беговога:
„Убиј, убиј, посијечи,
Мучитеља хришћанскога!...“

— То је соко Бајо био
Са његовом храбром четом,
Као ор'о долетио,
Киван јунак за осветом.

Иза санка бег се прену,
К'о помаман кули слеће,
Видје шта је, — ал' се јунак
Повратити натраг не шће.

Већ се лати цефердара,
Па му џибу натру даје,
Гледи самрт пред очима —
Али за њу мзло даје.

У то наши испод куле
Омакоше лаке стр'јеле,
Које но су Смаил-бегу
Живо срце развијеле.

Стропошта се Туре зорно
На чардаку танке куле,
А у двору наста јаук
Смаилове младе буле.

Иза тога не би дуго
Па и кула у зрак оде,
А тужној се раји ето
Указао зрак слободе.

Из рукописа † Ђура Т. Перовића.

НАТАЛИЈА, ПЛЕМИЋКА КЋИ

од Н. М. Карамзина.

С РУСКОГ ПРЕВЕО Стево Дрецуи, ученик бог.-учит. школе.

(Н а с т а в а к.)

Тако, љепотице! ваш живот од неког времена не може бити срећан, и ако тече као усамљена ријека у пустињи; али без драгог пастира цио свијет за вас је пустиња, и весело ћутање другарица, и весело пјевање птичица изгледају вама као суморни одједи усамљене туге. Узалуд хоћете, обмањујући сами себе, да испуните празнину своје душе осјећањима дјевојачке дружбе; узалуд избирате најбољу од својих другарица за предмет њежнијех побуда вашег срца! Све је то узалуд, срце ваше жели нешто друго! Оно хоће такво срце, које му се не би приближило без силног трепета, које би се њим заједно састављало једно осјећање, њежно, страстно. Ој или! гдје ће се наћи такво срце, гдје? савршено неће ни у Дофни, ни у Хлоји, које с вама заједно могу туговати, тајно или јавно туговати и жалити се, желећи и налазити оно, што и ви саме иштете и не налазите у хладном друштву, а што ћете наћи — или у противном случају цио ваш живот бити ће немирним и тешким сном — наћи у мртвом хладу, гдје суди красни младић и у тужним пјесмама жали се на вашу спољашњу суровост.

Љубазни читаоче! опрости ми на ово оступање! Није само Стери био роб свога пера. Обратимо се опет на нашу приповијетку.

Племић Матеј одма је опазио наталијину замишљеност, и јако се преплашио. Он је благо распитивао за узрок такве промјене и, напошљетку, закључивши, да му је кћи болесна, отправи нарочитог посланика код своје стогодишње тетке, која је живјела у сред Муромских шума, скупљала траве, с којима је више пута се обходила с међедима и вуковима, него ли с људима и била се прочула, ако не врачарицом, а оно на сваки начин велеумном старицом, вјештој у лијечењу свију болести

људских. Племић Матија описао јој је све знаке Наталијине болијести и молио је, да би она помоћу свог искуства повратила унуци здравље, а њему, старцу, радост и мир. Успјех овога посланства остаје у неизвјесности; у осталом нема велике потребе ни да га знамо. Сад треба да пријеђемо к опису важнијих догађаја.

Вријеме је и у старо доба лећело тако исто брзо као што сад лети, и међу тим, како је наша љепотица уздисала и туговала година дође на измаку, зелени ћилими прољећа и љета покрише се пепељавим снјигом, грозна царица зиме сједе на свом леденом пријестолу — т. ј. зима наступи, и Наталија, по свом обичају, оде једном у цркву. Помоливши се усрдно Богу, она и нехотично баца поглед к лијевом хору — и шта је видјела? Красан младић, у плаветном капуту са златним пуцима, стајао је тако као цар у средини међу осталим људима, и његов сјајни провицавајући поглед сретe се с њеним погледом. Наталија исти час сва поцрвени, и њено срце силно задрхтавши, рече јој: „ево он!...“ Она обори очи доље, али не за дуго, поново погледа на младића, поново се зарумени у лицу и срце јој до срца задрхта. Њој се учињe, да оно љубазно привиђење, које је и дању и ноћу лебђело у њеном уображењу, није ништа друго до слика овог младића — те због тога она је гледала на њега као на свог милог познаника. Нова нека свјетлост засја се у њеној души, као да је сунце пробуди послје многих замршених и разноврсних сновиђења, која су је цијелу ноћ узнемиривала.

Тако — мислила је Наталија — тако исто, заиста има у свијету тако диван човјек, — тако прелијепи младић?. Какав изглед! какав стас, какво бијело румено лице! А очи су му као муња; мене је страх погледати у њих. Он мене гледа, гледа сасвим слободно — шта више и кад се моли Богу. Савршено он ме познаје; може бити и он је, слично мени, туговао, уздисао, мислио, мислио и видио, као што сам и ја њега видјела у мојој души.

Читаоц треба да зна, да су мисли лијепих дјевојака врло брзе, кад почну нешто да осјећају о своме срцу, чему за дуго не могу да даду име, што је и Наталија у овај час осјећала. Служба јој се учињела врло кратка. Дадиља је десет пута повукла за хаљину, десет пута јој рекла: „Ајмо, госпођице, све је свршено.“ Али госпођица се није кретала с мјеста, због тога, што је и овај лијепи непознати младић стајао као

окамењен поред лијевог хора; али су погледали једно на друго и тихо уздисали. Стара дадиља због слабог вида ништа није видјела, и мислила је, да Наталија чита у себи молитве и због тога да не излази из цркве. Напошљетку вратар зазвони кључевима: тада се Наталија прену и, видећи да хоће цркву да закључају, упути се к вратима, а за њом и младић — она лијево, а он десно. Наталија се два три пут заустави, два три пут испусти мараму из рука и морала се враћати натраг: лијеви младић намјештао је свој капут, стојао је на једном мјесту, гледао је на љепотицу, и још није натакао своју капу, премда је изван било прилично хладно.

Наталија дође кући и ни о чему није више мислила, до о красном младићу у плаветном капуту са златним пуцима. Она није била жалосна, и ипак није била одвећ весела, слично чо-вјеку, који је знао у чему се састоји његова срећа, али још има слабу наду да ће се њом моћи наслађивати. За обједом слабо је јела, по обичају свију заљубљених — јер зашто не бисмо право казали, да је Наталија била заљубљена у непознатог младића! „Одједанпут“ (рећи ће читаоц) „видјевши га само једанпут и не чувши од њега ни ријечи?“ Штована господо! ја ћу ви приповиједати како је сама ствар текла; немојте посумњати у истини не сумњајте у овој привлачној сили, коју осјећају два срца, једно за друго створене! ВАС ко не вјерује симпатији, тај нек иде даље од нас, и нек не чита нашу причу, која се прича овим осјетљивим душама, што у ово добро вјерују!

Кад је племић Матија, последије обједа, отишао да спава (не на меким душецима, као што данас господа племићи спавају, већ на широкој дубокој дасци) — Наталија отиде с дадиљом у своју собу, сједе код прозора, извади из шпага бијелу мараму, хоћаше нешто да рече, али се предомисли — погледа на стакла ишарена мразом — поправи бисерни накит на глави, и за тим, погледавши преда се, тихим дрхтећим гласом запита дадиљу, какав јој се учинио младић, који је био у цркви? Старица није знала о коме она то говори. Требало је извијестити, но је ли то лако за једну стидљиву дјевојку?

— Ја говорим о оном — продужи Наталија — о оном који.... који је био од свију најљепши.

Дадиља је још није разумјела, и Наталија је принуђена била, да каже, да је он стојао пред лијевим хором, и да је ивашао за њима из цркве.

— Ја га нијесам опазила — хладно одговори старица, и Наталија тихо слегну раменима, чудећи се, како је то могуће да га не опази!

Други дан је дошла Наталија у цркву раније од свакога, а из цркве је изашла пошљедња; али младића у плаветном капуту не бјеше у цркви, трећи дан такође га није било, и осјетљива племићка кћи нити је што јела, нити пила, нити је спавала, и на силу се држала на ногама, а међутим се старала да сакрије своје унутрашње узбуђење како од оца, тако и од дадиље, само ноћу није престајала квасити топлим сузама неке узглавнице.

„Сурови (мислила је она) сурови! зашто се кријеш од мојих очи, које те непрестано траже? Зар ми желиш пријевремену смрт? Ја ћу умријети, умријећу — и ти ни једну сузу нећеш изронити на гроб несретнице!“

Ах! ма зашто вазда најњежнија и најтоплија од свију страсти буде попраћена тугом и жалашћу? јер који заљубљени не уздише, који заљубљени тугује у прве дане, кад се пробуди код њега та страст, мислећи да му се неће на љубав одазвати!

Четврти дан Наталија опет пође у цркву, не гледајући на своју слабост, ни на велику студију, ни на то, што је отац, видећи је у вече необично блиједу, молио да се чува и да не излази из куће на хладно вријеме. Још никог није било у цркви. Наталија, стојећи на своме мјесту, гледала је к вратима. Уђе први човјек — није он! уђе други — није он! трећи, четврти — опет није он! Уђе пети, и све жиле Наталијине задрхташе — то је он! тај младић, слика којег се на вазда запечатила у њеној души! Од силног унутрашњег узбуђења она у мало не паде, и морала се наслонити на раме своје дадиље. Непознати младић се поклони на све четири стране, а њој особито и притом много ниже и учтивije него свима осталима. Лице му је било нешто тавно, али очи много сјајније него прије; он је непрестано гледао прелијепу Наталију (која је услед њежних осјећаја постала још љепша) и уздисао је тако несмотрено, да је она примјетила подизање његовијех груди, и не осврћући се на своју скромност нагагађала је за узрок. Љубав, коју је оживљавала нада, разливала се у овај час по лицу наше љепотице; љубав јој је сијала у погледу, љубав јој је дрхтала срцем; љубав јој је подизала руку кад се крстила — вријеме литургије било је за њу један блажени тренутак.

Сви почеше да излазе из цркве; она изиде пошљедња, а с њом и младић. У мјесто да иде опет на другу страну, он пође право за Наталијом, која је погледала на њега час преко лијевог, час преко десног рамена. Чудновата ствар! љубавници не могу никад да се нагледају један другога, слично лакомом тврдици, који не може никад да се насити златом.

С врата племићке куће Наталија је пошљедњи пут погледала на лијепог младића, и њезним погледом рекла му је: „До виђења, драги незваниче!“ Врата шкрипнуше и Наталији се причу, да младић уздахну — међу тим она је сама уздахнула. Стара дадиља овај пут била је пажљивија, и не очекујући, да Наталија почне, сама стаде говорити о непознатом младићу, који их је пратио од цркве. Одвећ га је хвалила, тврдила је, да је сличан њеном покојном сину; није сумњала да је од знатне породице, и жељела је овој госпођици таквог супруга. Наталија се веселила, руменила је, замислила се се је, и одговарала је: „јест! није! не знајући ни сама што је одговарала.

Други и трећи дан опет су ишли у цркву, видјели су оног, кога су жељели да виде, враћали су се кућу, и при расстанку љубезним погледом рекли би: до виђења! Али срце лијепе девојке баш је чудновата ствар: чим је задовољна сад, тим опет није сјутра — све више и више жељи и жељама нема краја. На тај начин и Наталији је мало биле то, да гледа на лијепог младића и на љубав у његовим очима; она је хтјела да с њим говори, да га узме за руку, да је ближе његовом срцу и др. Шта да се ради? — Такве је жеље тешко искористити, а кад се неиспуњавају, онда љепотица тугује.

Наталија се опет прихвати суза. Судбино! судбино! зар се ти нећеш сажалити над њом? зар хоћеш да њене сјајне очи од суза потавне?

Да видимо, што ће бити.

Један дан пред вече, кад племића Матије није било код куће, Наталија виђе кроз прозор, да се врата од авлије отворише — уђе човјек у плаветном капуту, Наталији испале работа из руку — јер овај човјек био је непознати љубавник.

— Нано! рече она тихим гласом — ко је оно?

Дадиља погледа, насмија се и пође изван.

„Он је овдје! нана се насмијала, пошла је к њему! заиста к њему, — ах, Боже мој! шта ће то бити?“ Мислила је Наталија, погледа кроз прозор и виђе, да је младић дошао унутра.

Срце јој је лећело к њему на сусрет; али скромност јој је говорила: стани! љепотица се покоравала овом пошљедњем гласу, премда са великом тешкоћом: јер ништа није досадније ни теже, него противити се тежњама свога срца. Она је стајала, ишла, лаћала се час једне час друге ствари, и четврт уре учини јој се годином. Напошљетку врата се отворише, и њихово шкрипаће потресе Наталијину душу. Уће дадиља — погледа Наталију, осмјехну се и — не проговори ни ријечи.

(Н а с т а в и ћ е с е.)

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Л Е П Т И Р И П Л А М Е Н.

Пун љубави лептир мали,
Летио је у сред мрака,
Љубави га носе вали,
Што их пољуб смрти така'.

Тамо — амо свуда лута —
Снива љубав, а не пази,
Да га мрежа гдје не спута,
Разапета свуд по стази.

Тражи свјетлост — пламен бл'једи,
Зраци врући да га спале,
Јер му поноћ крила леди
И љубавне гуши вале...

Док с уздава не тог мрака
Свјетлост бл'једи пред знаком смрти,
Затрепташе крила лака
Око плама он се врти.

Час круг прави понајбржи,
Час се губи — па се врне,
Пламен св'јеће крила пржи —
Ал' не оће да отпрне.

Скочи у сред сјаја њена.
Св'јећа плану... он умира...
У пламену оста сјена —
То је пеп'о од лептира.

Да сам и ја лептир луди,
Ти, Зелидо, пламен св'јеће!
Да изгорим на на те груди —
Ах! не тражим друге среће!

НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ

СРПСКЕ ЈУНАЧКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ

Лијепо је кад је вјерна љуба.

Синоћ се је оженио Мујо, *)
А јутрос га ферман допануо,
Да он иде на цареву војску;
Кад је Мујо ферман проучио,
Грозне су га сузе попануле,
Њега пита остарала мајка:
Мујо сине, алаха ти твога!
Што ти рониш сузе од образа?
И прије је ферман долазио,
Да умјеси сузе прољевао.“
Мујо мајци право казиваше:
„Како што је, мила моја мајко!
Видиш мајко под дувак невјесту,
Ни љубљену ни омилувану,
Нит' јуначком руком загрљену;
А мене је ферман допануо,
Од нашега цара честитога,
Да ја идем на цареву војску;
Но те кумим, моја стара мајко!
Да је држиш као моју главу,
И још љепше него моју главу;
Не шиљи је на воду студену,
Без Омера ручнога ђевера;
Не шиљи је у своју родбину,
Без Омера ручнога ђевера:
Јер је она одвише лијепа,
Па се бојим, моја стара мајко!
Да се ко гођ амик не учини. **)
Држ је мајко три године дана,
И сувише три бијела дана;
Ако у то ја не дођем, мајко!
Ум'јеси јој походне колаче,
Па је пошљи у родбину к' мајци,

*) Ова је пјесма наших мухамедаца.

**) Амик, бива да се ко не би заљубио у њу.

Нек не речу да је повратуша,
 Но нек речу да је првичница.“
 Пошто Мујо мајци препоручи,
 Он отиде на цареву војску,
 А мајка га добро послушала,
 Држала је своју снаху драгу,
 Држала је ка Мујову главу;
 И још боље но Мујову главу.
 Не шиље је на воду студену,
 Без Омера ручнога ђевера,
 Нит' је шиље у њену родбину,
 Без Омера ручнога ђевера.
 Држала је три године дана,
 И сувише три неђеље дана;
 Нема Муја ни од њега гласа,
 Мајка м'јеси походне колаче,
 Више сузом но водом студеном,
 Па је снахи ријеч говорила:

„О снашице, о несуђенице!
 Молим ти се и кумим те тврдо,
 Када кренеш у твоју родбину:
 Ти не иди бијелијем даном,
 Већ по ноћи тавној без мјесеца,
 Да на твоје не погледам путу,
 А на твоје добро не поминџам.“
 Свекрву је снаха послушала,
 Па отиде по бијелу дану,
 Већ по ноћи тавној без мјесеца
 Свекрва је снаху испратила,
 Пратила је до два почивала,
 Жалосно се оне растадоше:
 Стара пође дома кукајући,
 Снаха оста на воду студену,
 Ту је пила и сузе умила;
 У толико чета накасала,
 Чета њојзи добру вече виче,
 Она њима Бога прифатила,
 И овако њима говорила:

„О тако ви једна чета мала?!
 Ка сте дошли из Цареве војске,
 Виђесте ли буљубашу Муја?
 Иде л' Мујо двору бијеломе?“
 Чета њојзи на то одговара:
 „Ми идемо из Цареве војске,
 Ал' ми тога буљубашу Муја,
 Нит' смо чули, нити смо виђели;
 Но чули не лијепу невјесту,
 За нама је друга чета мала,
 Па их питај не бил' ти казали,
 За твојега буљубашу Муја.“

Кад то чула Мујова љубовца,
 Она мало унапријед пође,
 Али зачу бумбе и свирале,
 И зачула из грла пјевање,
 Теке чула теке га познала;
 Па се трчећ' натраг повратила.
 Кад је близу двора долазила,
 Свекрву је своју дозивала:
 „Муштулук ти моја свекрвице!
 Ево тебе твога сина Муја!“
 Кад то чула Мустафина мајка,
 Извадила злаћену јабуку,
 Те је дава својој снаси драгој.
 Снаха пође те Омеру каза,
 И Омер јој дара даривао,
 Дарова јој ћердан од биљура, —
 Тад се млада у одају скрива;
 Кад је Мујо дома долазио,
 Он угледа мајку и Омера,
 Ал' не виђе своју љубу драгу,
 Па Омеру брату говорио:
 „О Омере, мој брате рођени!
 Зашто пушти моју љубу драгу?
 Што не чека још три бјела дана?“
 Тада мајка шапаше говорити —
 Вал претече Омар своју мајку,
 Па је Мују брату говорио:
 „Мујо брате немој се бринути!
 Нијесмо је у род отпразили,
 Већ је ето у шикли одају.“
 Кад то зачу буљубаша Мујо,
 Право оде одаји на врата,
 Па дозива своју љубу драгу,
 Да отвори од одаје врата;
 Ал' се стида Мујагина љуба,
 Те му не шће отворити врата:
 Тада Мујо ногом ударио,
 Од одаје саломио врата,
 Па завуче руке у џепове,
 Те извади три златна ћердана,
 Па их дава својој љуби драгој:
 „На то теби, моја љубо драга!
 Што си мене вјерно причекала,
 Свијета' ти образ међу другама,
 Као што је мене међ дружином.“

СРПСКЕ НАРОДНЕ ЖЕНСКЕ ПЈЕСМЕ

У ђевојчице...

У ђевојчице
 Црне очице,
 Ђузел гаћице,
 Ђузел предене,
 Свилом везене,
 Златом пуњене.
 — Дану ђидио,
 Шта си видио?
 Шта завирујеш?
 Шта превирујеш? —

Тавалај — таманај!
 Таман тако и ваља!

У ђевојчице
 Б'јело грлчице,
 Ђузел гаћице,
 Ђузел предене,
 Свилом везене,
 Златом пуњене.

— Дану ђидио,
 Шта си видио?
 Шта завирујеш?
 Шта превирујеш?

Тавалај — таманај!
 Таман тако и ваља!

У ђевојчице

Пуце под грлочице
 Ђузел гаћице и т. д.

У ђевојчице
 Б'јеле дојчице,
 Ђузел гаћице и т. д.

Скочи коло...

Скочи коло, да скочимо,
 Да се боље веселимо.
 — Чему ћу се веселити?
 Друге су ме прекориле,
 Да сам мужа главњом била;
 А тако га не жељела,
 Није сам га ни тицала;
 Него рекох: „стекни огењ!“
 Он ме неће послушати:
 Дигох главњу прико главе...
 Да га боли — не боли га!
 Мало му се мозак види...
 И то прахцу мало бјеше.
 — Друге су ме прекориле,
 Да сам мужа тиквом била;

А тако га не жељела,
 Није сам га ни тицала!
 Него рекох: „поћ' на воду!“
 Он ме неће послушати:
 Дигох тикву прико главе...
 Да га боли — не боли га!
 Мало му се мозак види...
 И то прахцу мало бјеше.
 — Друге су ме прекориле,
 Да сам мужа метлом била;
 А тако га не жељела,
 Није сам га ни тицала!
 Него рекох: „омет кућу!“
 Он ме нећа послушати:
 Дигих метлу прико главе...
 Да га боли — не боли га!
 Мало му се мозак види...
 И то прахцу мало бјеше.

Лико-перо.

Фала теби једен Боже!
 Што лијепо погледати
 Прико мора дуждевога.
 Прико мора моста нема,
 Нако једно лико-перо
 Нико перо проћ' не може,
 Нако једно младо момче,
 Ни вјерено — ни женено
 — Вјерите га — жените га,
 Да га брци не претекну,
 Да му момци не забаве,
 Нико перо проћ' не може,
 Нако једна млада мома,
 Ни вјерена — ни домјена.
 — Вјерите је — домите је,
 Да је дојке не претекну,
 Да јој моме не забаве.

Из збирке Риста М. Поповића.

НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ.

(Скупљене по Црној Гори по азб. реду.)

Рану је лако позлиједити.
 Ријеч вјетар носи.
 Рекох, не посјекох.
 Рибу треба јести, пошто се очисти.
 Радији сам једном рећи: нећу, но ваздан: Моћ (џозама.)

Рекао би: ни мухи зла не мисли.
 Ра̀ни сироту за своју срамоту.
 Сједи, у злотвора се не сјело.
 Сиротињо, и селу си тешка, а камо ли кући, у којој си!
 Сабља хоће, коњ хоће, но Бог не хоће!
 Свему треба учинити прекаду.
 С једним фишеком не иде се у бој.
 Стари дуг — нова плата.
 Свак се себи чини добар и лијеп.
 Сита влаха тешко је дочекати.
 Сједи грану поред себе.
 Састало се зло и горе, да се мало разговоре.
 Страшљиви пријети, нејаки куне, будала се љути, а паметни трпи.
 Сломио је нож у репу.
 Својим злом цара у главу.
 С пријатељем јеђи и пиј, али с њим не тргуј.
 Себи, ћерко; себи, мајко!
 Сломио је ногу на прагу.
 Стишни хрџа, стишни Бог.
 Старога послушај, али за њим не иди.
 Сиљан човјек мах узео.
 Свак се брива, гдје му је глава.
 Сто мисала не могу једно јајце начинити.
 Све делије у димије, а у кући брашна није.

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

Приближежио: А. Ј. учитељ.

А Ф О Р И З М И О Љ У Б А В И.

Љубав упропашћује вријеме, вријеме упропашћује љубав.

Sprichwort.

У љубави се увијек ризикује. Срце, које се добије, ријетко кад да вриједи толико разума који се изгуби.

H. Kana.

Почетак је љубави сладак, а њен крај — отров. Госпођа Венус долази на смијана, али одлази жалосна последице пропасти.

Fleming.

Љубав је ништа, из кога једном срцу постане читав свијет; она је ништа, која је све, једно све, које је ништа.

Caſpur.

За крају срца законик нема никакве казне, ваљда за то, што се то само собом казни.

A. V. Sándor.

Љубав је живот жене, али у животу човјека само једна епизода.

Жан Пол.

Љубав била нијема, била и отворена, жена ће свакако разумјети.

Е. Ф. Каснер.

Човјек може љубити и бити срећан, но може бити срећан и да не љуби, али и љубити и бити срећан било би чудновато.

Балзак.

Човјек је љубоморан ако љуби; али жена је љубоморна и кад не љуби.

Камп.

Заљубљен је човјек — луда, а заљубљена жена — анђео.

А. Т.

Мостар.

Д—ћ.

НАРОДНЕ ПРИЧЕ.

Комад меса на коријен купуса.

Један човјек при свом престању у свијет остављао је код куће жену и дјецу, те рече жени: жено ја полазим у свијет, али нећу много трајати, брзо ћу доћи; но ево имате ово мало меса и то мало купуса у згради, па ћеш раздијелити ово месо на тај купус и са овом дјечицом јести, док ја дођем. — Домаћин јој пође, а она к дјецом остане; те одма разасијече цијело месо на комаде, мислећи, да јој је домаћин рекао, да подијели месо на комаде и понесе у купушњак на купус. Пошто га разасијече, понесе га у купушњак и стави комад меса на коријен купуса. Преко ноћ дође комшијина кучка и месо поједе. Сјутра-дан жена то виђе, ухвати кучку, те је привеза за чап од бачве, у којој је било вино. Кучка, сезајући тамо амо, извади чап, и проспе се цијело вино из бачве по кући. Жена, кад ово виђе, нађе се у чуду, чим ће пресушити кућу, па дохвати врећу брашна, те изручи по поду, те се вино исуши. Тако не остане јадној дјечи за храну ништа друго, осим сами купус, и једва се прехране, док им дође отац. Кад им дође отац, запита жену: како сте се прехранили, јесте ли што имали јести? — Тада жзна рече: ками смо имали што изјести; ја, као што ми ти оно рече, турих на сваки коријен купуса по комад меса, па преко ноћ га цијело изједе једна кучка, те ја њу ухватих, избих је добро, па је свезах за чап од бачве; те она — Бога ми — истрже чапину, и просу се цијело вино; те ја се домислих, како би пресушила вино, усух ону врећу брашна по кући; и тако ти нијесмо имали што друго јести, осим купуса. — Човјек се томе задиви, па јој рече: вала ти нећу, жено, ништа учинити, само ћу потражити, да видим, има ли још гдје жене, као тебе. Пође и нађе на путу једну жену, гдје музе краву у решету; крава, кад га опази, стане гледати уза њ, а жена га запита: да јој ти нијеси што свој, Бога ти, те гледа уза те? — Ја сам јој брат — рече човјек. Па јеси ли дошао, да је видиш? — Јесам, одговори човјек.

— Куку мени грдној — рече жена — не може гола! — А имаш ли што, да туриш на њу? запита човјек. — Не ништа, наоко пустину и поњаву. — Е, па кад немаш више, ти тури и то — рече човјек. Жена одма тури ту пустину и поњаву на краву, па је онај човјек одведе. Мало послје дође муж оне жене, те му се она похвали, што се догодило. Аох, танке памети! рече човјек, па појаха коња и пође за њим у поћеру, и брзо га стиже. Кад га онај опази, скрије краву под пут, а он изађе њему на пут. Потјечник рече: еда човјека једнога с кравом? — Прошао је сад; но је тамо напријед крпотно (ломно) за коња, но га одјаши, да ти га ја прихватим, па ћерај. — Он одјаше и дадне му коња, па пође у поћеру, а овај са коњем и с кравом дома.

Не мисли о пријевари, али јој се надај.

Приближежио: **Обођанин.**

К Њ И Ж Е В Н О С Т

К Њ И Ж Е В Н Е Б И Љ Е Ш К Е.

Низ родно приморје, пустице Марка Цара, наскоро ће издати књи-жара Пахер и Кисића из Мостара. Њо познаје досадашње књижевне радове Цареве ове врсте, као што су: *Венеција, у Лашинима, Са Јадрана на Балкан*, тај, без сумње, неће пропустити ни једну прилику, да ужива у ономе лијепоме и лакоме описивању и слаткоме причању нашега уваже-нога књижевника.

Божа Св. Николајевић из Биограда, издао је своје **Мајске пјесме**. Тих пјесама има на броју 44 и морамо рећи, да су нам се многе одиста допале, те нам откривају млад таленат, који ће се дужим радом и студи-јом потпуно развити. Нарочито су му пријеводи добри. До душе има ту и пјесама обичних, баналних, које никако нијесу требале доћи у ову збирку, јер нам изгледају као обична травуљина у кити љепшега цвијећа. Узгред напомињемо и наше чуђење, како то, да млад човјек, пун идеала и пјес-ничкога заноса, не измами на својој лири ни једну родољубиву пјесму. Ако је он у слободи, зар је толико неосјетљив, да га не може срце забо-љети за оном браћом, која још пиште и вапију под туђом чизмом? Или је ваљда и за њега Српство ван граница Србије само „шупља фраза“?... Иначе препоручујемо ову збирку.

Нова књига. Обавијешћени смо са пријатељске стране, да ће дру-гови и пријатељи младога, а, на жалост, рано преминулога пјесника Јеф-тана Р. Шантића, наскоро остварити своју давну намјеру, о издавању књи-жевних радова његових. Радови ће изаћи у једној књизи, са сликом по-којниковом, уз коју ће један од његових другова, написати опширнију биографију, са погледом на творевине његова духа. Ми ову књигу жељно очекујемо, а ради огледа изнијећемо нашим читаоцима у идућем броју једну његову причу, онакву, каква се у рукопису затекла.

Сарајевске ноћи. Неки Милош Живковић издао је поодавно „Позив на претплату“ на своје приповијетке, које мисли издати у збирци под горњим натписом. Но пошто та књига још до данас није избила на јавност, то држим, да ће и с њоме бити као и са романом истога писца *Пред китом љубави*, т. ј. да неће ни изаћи... А шта ће бити са покупљеном претплатом?

Андра Гавриловић, уредник „Искре“, штампа у своме листу овећу своју приповијетку **Ватра се гаси**. Како чујемо, он је намјеран, да исту засебно штампа, па ћемо тада о њој опширније проговорити.

Моја службена жена, роман, који је излазио у карловачком „Бранковом колу“, оштампан је посебно. Може се добити у манастирској штампарији у Ср. Карловцима.

Омер-бег Сулејманпашевић, млади српски пјесник из Босне поносно, наумио је да изда збирку српских народних умотворина, које је он сакупио. Ми се од срца радујемо тој књизи, јер знамо, да су се српске умотворине још најбоље сачувале у Босни и Херцеговини, а млади бег знаће да изабере најљепше.

Памфлет. Фр. Кухач, књижевник хрватски, написао је прави памфлет, под натписом: **Anarhija u hrvatskoj umjetnosti i književnosti**, у коме баца анатему на све млађе хрватске писце, као на праве анархисте, који просто не знаду да пишу. Памфлет кипи недошљедностима, те се и овом приликом доказује: да човек може бити добар композитор (Кухач је композитор) али слаб књижевни критичар.

Д-р Б. Шурмин, други хрватски књижевник, написао је: **Povijest književnosti hrvatske i srpske**, а издала је књижара Лав. Хартмана у Загребу. У књизи има 21 исправка и 70 слика разних књижевника српских и хрватских. „Obzor“ оцјењујући ову књигу, на једном мјесту вели: „.... Тако нам од читаве повјести XIX вијека преостаје, за право, тек неколико кратких биографија, а ми смо тај одсјек највише требали. Да нам је бар аутор изнио сва факта, сав материјал, сва дата — били би смо му врло захвални и опростили, што нам није концитирао јасну слику културног покрета у XIX вијеку. О српској књижевности је слично писао: што ближе садашњости, то је краћи, површнији, несигурнији...“

Барањчице, зову се приповијетке младог српског приповједача Ст. Радића, које су недавно изашле у засебној књизи у Ср. Карловцима. Радић је познат српској читалачкој публици, као даровити и врједни приповједач, кога смо одавна сретали по разним српским листовима као: „Стражилову“, „Јавору“ и т. д. Нека су и све његове приче топло препоручене.

Уредништво „Бранкова кола“, одлучило је, да наскоро изда пјесме пок. Николе Манојловића-Рајка. У књизи ће бити и опширна биографија пјесникова. Ми ову намјеру потпуно одобравамо, јер су пјесме покојникове доиста достојне, да овако угледају свијета. Свежност и лакоћа, којом су испјеване, главне су одлике њихове и ми их напријед препоручујемо; а све кад би оне биле и слабије, ми Срби ипак треба да их што

својскије пригрлимо, те да се колико толико одужимо сјени заслужнога покојника, који је у нашу сиромашну књижевност унио многи бисер из пољске књижевности, а из пера писаца какви су: Крашевски, Дигасињски, Шенкијевић, Оржевскова и т. д.

П О З И В Н А П Р Е Т П Л А Т У.

Српска штампарија у Загребу увјерена је да српском младом нараштају спрема велику и радост и корист, кад се прихватила да издаје

„ Н Е В Е Н “

Чика Змајовин лист.

„Невен,“ који је без прекида излазио пуних једанајест година (од половине 1880 до половине 1891), толико је познат, да о програму његовом не налазимо за потребно ни ријечи прословити.

„Невенова је година као и школска година, од почетка септембра до краја Јуна, — за вријеме школских ферија неће излазити.

Цијена је „Невену“ 3 фор. (шест круна) на годину, а 1 ф. 50 нов. (три круне) на по године. За Србију осам динара, односно четири дин.

Претплата се шаље потписаној Штампарији у Загреб.

Први број ће изаћи почетком септембра, други 15-ог септембра а послје ће излазити редовно сваког 1-ог и 15-ог дана у мјесецу обилно илустрован.

Молимо све пријатеље нашег подмладка да одмах приону око скупљања претплатника и да листу и иначе буду на оруђу, како скупа 8 претплатника, радо пристајемо да од готова новца задржи за свој труд 10 процената.

Листове наше молимо да овај позив прештампају.

У *Загребу*, 15 августа 1898.

Српска Штампарија у Загребу

издавач „Невена.“

Ево и од мене неколико ријечи.

Хвала Српској Штампарији у Загребу што је омогућила поново излажење „Невена.“ те ме доводи опет у ближи одношај са драгом ми српском дјецом. А ја ћу се трудити да им овај лист опет буде оно, што је био пређашњем младом нараштају од почетка свога кроз пуних једанајест година.

У „Невену“ ће наћи и најмања и већа и одрасла дјеца, свака по нешто за себе. Биће по нешто и за оне, који ни читати не знају, да им прочитају и протумаче родитељи и старија браћа и сестре. А што они мањи не буду одмах сасвим разумјели, разумјеће до године и до двије у толико више, што ће им то доћи као нешто познато. Зато им препоручујем, да овај свој лист лијепо чувају и кад га прочитају да га на страну оставе,

У „Невен“ ће писати зрели људи, а дјеца нека га само читају и корист из њега црпу.

Молим да се претплата не шаље на моје име, јер то би ми само излишне дангубе чинило, већ нека се шаље, као и све што се администрације тиче, Српској Штампарии у Загреб. А што се тиче уредништва нека се упућује мени: Dr. J. Jovanović, „Zmaj“ urednik „Невена“, Zagreb, Zrinjski trg br. 3.

Сваку нову књигу која се уредштву припошље, била ћирилицом или латиницом ако је и за младеж корисна, објавићу у „Невену.“

Сад ми је срце на мјери, што се опет могу потписати

У Загребу, 15 августа 1898.

Ваш

Чика Змајова

уредник „Невена.“

МОЛБА.

Пошто сам наијеран превести с руског језика на српски књигу „Черногорскій владика Петръ I,“ — мој академски рад, то најучтивије умољавам све моје добре другове и пријатеље, — нарочито свештенике и учитеље, да би извољели послати ми каквих-год јавности непредатих писмених података или усмених предања о Петру I-ом, како бих још потпуније могао описати мученички, али свијетли живот и рад овог великог Божијег угодника. Надам се, да ће ми ваш добри отзив учинити, да књигу (која ће изнијети до 12 штампаних табакâ) што прије предам у штампу. Још унапријед захваљујући вама на лијепој услузи, остајем ваш стални друг и поштовалац

Дешине.

Л. Поповић, професор.